

پیشگیری از قتل های سریالی

مؤلفین

نغمه فرزانه رضا فروتن

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

انتشارات جاودانه

سرشناسه	فرزانه، نغمه، ۱۳۶۹-
عنوان و نام پدیدآور	پیشگیری از قتل‌های سریالی /
مشخصات نشر	مؤلفین: نغمه فرزانه، رضا فروتن
مشخصات ظاهری	تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۴
شابک	۲۰۰ ص.
وضعیت فهرست‌نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۴۲۵-۱
موضوع	فیفا
موضوع	قتل‌های زنجیره‌ای - - نمونه پژوهی
موضوع	قتل‌های زنجیره‌ای
موضوع	قتل‌های زنجیره‌ای - - پیشگیری
موضوع	قتل عمد - - پی‌جویی
شناسه افروده	فروتن - - رضا، ۱۳۶۸-
رده‌بندی کنگره	HV۶۵۱۵
رده‌بندی دیویی	۳۶۴/۱۵۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۸۸۷۳۸۶

عنوان کتاب: پیشگیری از قتل‌های سریالی

مؤلفین: نغمه فرزانه، رضا فروتن

ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۴

قطع و تیراژ: رقعی، ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۴۲۵-۱

تلفن: ۰۶۶۴۸۲۸۳۰-۹-۶۶۴۸۶۱۱۵-۲۱ <http://www.junglepub.org>

email:// Info@junglepub.org ۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلفین محفوظ است»

این کتاب را ضمن تشکر و سپاس بیکران و در کمال افتخار و امتنان تقدیم می نمایم به:

* محضر ارزشمند پدر و مادر عزیزم به خاطر همه ی تلاش های محبت آمیزی که در دوران مختلف زندگی ام انجام داده اند و با مهربانی چگونه زیستن را به من آموخته اند.

* به همسر مهربانم که در تمام طول تحصیل همراه و همگام من بوده است.

* به استادان فرزانه و فرهیخته ای که در راه کسب علم و معرفت مرا یاری نمودند.

* به آنان که در راه کسب دانش راهنمایم بودند.

* به آنان که نفس خیرشان و دعای روح پرورشان بدرقه ی راهم بود.

* الهی که من کمک کن تا بتوانم ادای دین کنم و به خواسته ی آنان جامه ی عمل ببوشانم.

* پروردگارا حسن عاقبت، سلامت و سعادت را برای آنان مقدر نما.

* خدایا توفیق خدمتی سرشار از شور و نشاط و همراه و همسو با علم و دانش و پژوهش جهت رشد و شکوفایی ایران عزیز عنایت بفرما.

فصل اول: چارچوب مفهومی، گونه‌شناسی

و علت‌شناسی قتل‌های سریالی

- ۱-۱- مفهوم‌شناسی قتل سریالی..... ۳
- ۱-۱-۱- مفهوم لغوی قتل سریالی..... ۳
- ۱-۱-۲- مفهوم اصطلاحی قتل سریالی..... ۳
- ۱-۱-۳- مفاهیم مشابه قتل‌های سریالی..... ۵
- ۱-۱-۳-۱- قتل دسته‌جمعی (توده‌ای)..... ۵
- ۱-۱-۳-۲- قتل تفریحی (محفلی یا از روی سرگرمی)..... ۶
- ۱-۲- گونه‌شناسی قتل‌های سریالی..... ۷
- ۱-۲-۱- بر اساس انگیزه..... ۸
- ۱-۲-۲- بر اساس نوع رفتار مرتکب..... ۱۰
- ۱-۲-۲-۱- ضابطه‌مند (سازمان‌یافته)..... ۱۰
- ۱-۲-۲-۲- غیر ضابطه‌مند (غیرسازمان‌یافته)..... ۱۱
- ۱-۲-۳- سایر دیدگاه‌ها..... ۱۱
- ۱-۲-۳-۱- دیدگاه هولمز و دبوگر..... ۱۱
- ۱-۲-۳-۲- دیدگاه هیکی..... ۱۲
- ۱-۲-۳-۳- دیدگاه دانیز..... ۱۳

- ۱-۲-۴- طبقه‌بندی قاتلان سریالی ۱۴
- ۱-۲-۴-۱- قاتلان اقتدارگرا ۱۴
- ۱-۲-۴-۲- قاتلان مأموریت‌گرا ۱۵
- ۱-۲-۴-۳- قاتلان لذت‌جو ۱۶
- ۱-۲-۴-۴- قاتلان شهوانی ۱۷
- ۱-۲-۴-۵- قاتلان هیجانی ۱۷
- ۱-۲-۴-۶- قاتلان تخیلی ۱۹
- ۱-۲-۵- طبقه‌بندی بزه‌دیدگان قتل‌های سریالی ۲۰
- ۱-۲-۵-۱- عام و آسیب‌پذیر ۲۰
- ۱-۲-۵-۲- مستقیم و غیرمستقیم ۲۲
- ۱-۲-۵-۳- مقصر و ایده‌آل ۲۴
- ۱-۳- علت‌شناسی قتل‌های سریالی ۲۵
- ۱-۳-۱- عوامل فردی ۲۸
- ۱-۳-۱-۱- تبیین زیست‌شناسانه ۲۸
- ۱-۳-۱-۱-۱- مطالعات ژنتیکی ۲۸
- ۱-۳-۱-۲- تیپ‌شناسی جنایی ۳۲
- ۱-۳-۱-۲- تبیین روان‌شناسانه ۳۴
- ۱-۳-۱-۲-۱- اختلالات روانی ۳۵
- ۱-۳-۱-۲-۱-۱- عقب‌ماندگی‌های ذهنی ۳۶
- ۱-۳-۱-۲-۱-۲- جنون ۳۶
- ۱-۳-۱-۲-۱-۳- پسیکوزهای مزمن ۳۷
- ۱-۳-۱-۲-۱-۴- اسکیزوفرنی ۳۸
- ۱-۳-۱-۲-۱-۵- پارانویا ۳۹
- ۱-۳-۱-۲-۱-۶- اختلال هویت تجزیه‌ای ۴۰

۴۱	۱-۳-۱-۲-۱-۷- جنون ادواری
۴۳	۱-۳-۱-۲-۱-۸- صرع
۴۶	۱-۳-۱-۲-۲- اختلالات شخصیتی
۴۷	۱-۳-۱-۲-۱- کژخویی
۴۸	۱-۳-۱-۲-۲-۲- انحرافات جنسی از دسته پارافیلیا
۵۰	۱-۳-۱-۲-۲-۳- خود شیفتگی
۵۱	۱-۳-۱-۲-۴- هویت ضد اجتماعی
۵۲	۱-۳-۲- علل محیطی
۵۲	۱-۳-۲- تبیین جامعه‌شناسانه
۵۵	۱-۳-۲-۱- محیط اجتناب‌ناپذیر
۵۷	۱-۳-۲-۱-۱- محیط متشنج خانواده
۶۲	۱-۳-۲-۱-۱-۲- از هم گسیختگی خانواده
۶۷	۱-۳-۲-۱-۲- محیط انتخابی
۶۹	۱-۳-۲-۱-۲-۱- شغل
۶۹	۱-۳-۲-۱-۲-۲- عضویت در باندها و گروه‌ها
۷۰	۱-۳-۲-۲- تبیین ساختار اجتماع
۷۱	۱-۳-۲-۲-۱- ساختار جغرافیایی
۷۳	۱-۳-۲-۲- تراکم جمعیت
۷۴	۱-۳-۲-۲-۳- مهاجرت
۷۶	۱-۳-۲-۲-۴- نابسامانی‌های اقتصادی و فرهنگی

فصل دوم: رویکردهای اصلی و اساسی

در پیشگیری از قتل‌های سریالی

۲-۱- مفهوم پیشگیری از جرم و ضرورت پیشگیری از وقوع قتل‌های

- سریالی..... ۸۱
- ۲- ۱- ۱- مفهوم پیشگیری از جرم..... ۸۱
- ۲- ۱- ۱- مفهوم لغوی..... ۸۱
- ۲- ۱- ۱- مفهوم اصطلاحی..... ۸۱
- ۲- ۱- ۲- تبیین نظری ضرورت پیشگیری از وقوع قتل‌های سریالی..... ۸۳
- ۲- ۱- ۲- لزوم اتخاذ رویکردهای پیشگیرانه در قبال جرائم..... ۸۴
- ۲- ۱- ۲- لزوم اتخاذ رویکردهای پیشگیرانه در قبال قتل‌های سریالی..... ۸۵
- ۲- ۲- انواع رویکردهای پیشگیرانه از جرم..... ۸۷
- ۲- ۲- ۱- رویکردهای پیشگیرانه واکنشی از رهگذر جرم‌انگاری و کیفرگذاری..... ۸۷
- ۲- ۲- ۱- پیشگیری کیفری..... ۸۸
- ۲- ۲- ۱- ۱- پیشگیری کیفری عام..... ۸۹
- ۲- ۲- ۱- ۱- پیشگیری کیفری خاص..... ۸۹
- ۲- ۲- ۱- ۲- پیشگیری انتظامی..... ۹۰
- ۲- ۲- ۲- رویکردهای پیشگیرانه از گذر مصون‌سازی..... ۹۲
- ۲- ۲- ۱- پیشگیری وضعی..... ۹۳
- ۲- ۲- ۲- پیشگیری اجتماعی..... ۹۶
- ۲- ۲- ۲- ۱- پیشگیری اجتماعی جامعه‌محور..... ۹۸
- ۲- ۲- ۲- ۲- پیشگیری اجتماعی فردمدار..... ۹۹
- ۲- ۳- تدابیر اساسی واکنشی و کنشی در راستای پیشگیری از وقوع قتل‌های سریالی..... ۱۰۱
- ۲- ۳- ۱- تدابیر مبتنی بر پیشگیری واکنشی..... ۱۰۱
- ۲- ۳- ۱- پیشگیری کیفری..... ۱۰۲
- ۲- ۳- ۱- ۲- پیشگیری انتظامی..... ۱۰۴

۱۰۵	۲-۳-۱-۲-۱-نیمرخ سازی (پرو فایل)
۱۱۰	۲-۳-۱-۲-۲-بررسی علمی صحنه وقوع جرم
۱۱۳	۲-۳-۱-۲-۳-سیستم بیومتریک
۱۱۳	۲-۳-۱-۲-۴-سیستم آر.اف.آی.دی (R.F.I.D)
۱۱۴	۲-۳-۱-۲-۵-ابزارهای نظارت و ردیابی الکترونیکی
۱۱۵	۲-۳-۱-۲-۶-نظارت های ویدئویی (دوربین مدار بسته)
۱۱۶	۲-۳-۱-۲-۷-تهیه بانک اطلاعاتی قتل های سریالی در پلیس
۱۱۷	۲-۳-۱-۲-۸-گشت زنی و نظارت ها و دیده بانی های پلیسی
۱۱۸	۲-۳-۲-تدابیر مبتنی بر پیشگیری کنشی
۱۱۹	۲-۳-۲-۱-پیشگیری وضعی
۱۲۱	۲-۳-۲-۱-۱-افزایش مراقبت در مناطق حاشیه ای متروک
۱۲۵	۲-۳-۲-۱-۲-نظارت های ویدئویی (نصب دوربین های مدار بسته)
۱۲۹	۲-۳-۲-۱-۳-افزایش ناوگان های حمل و نقل عمومی
۱۳۰	۲-۳-۲-۲-پیشگیری اجتماعی
۱۳۲	۲-۳-۲-۲-۱-پیشگیری جامعه مدار
۱۳۳	۲-۳-۲-۲-۱-آموزش های همگانی
۱۳۵	۲-۳-۲-۲-۱-۲-هشدارهای پیشگیرانه
۱۳۶	۲-۳-۲-۲-۱-۳-تهیه بانک اطلاعاتی مربوط به قتل های سریالی و قاتلان سریالی
۱۳۷	۲-۳-۲-۲-۱-۴-اجرای برنامه های درمان و معاینه
۱۳۹	۲-۳-۲-۲-۲-پیشگیری فردمدار
۱۴۱	۲-۳-۲-۲-۲-۱-عوامل خطر فردی
۱۴۱	۲-۳-۲-۲-۲-۱-ویژگی های شخصیتی خاص
۱۴۳	۲-۳-۲-۲-۲-۱-۲-تجربه بزه دیدگی

- ۱۴۴..... ۲-۳-۲-۲-۱-۳- فشارهای دوران کودکی
- ۱۴۵..... ۲-۳-۲-۲-۲-۱-۴- در معرض خطر بودن
- ۱۴۷..... ۲-۳-۲-۲-۲-۱-۵- اختلال سلوک و اختلال شخصیت ضد اجتماعی
- ۲-۳-۲-۲-۲-۱-۵- نشانه های اختلال سلوک و اختلال شخصیت ضد اجتماعی
- ۱۴۸..... ۲-۳-۲-۲-۲-۱-۵- درمان اختلال سلوک و شخصیت ضد اجتماعی
- ۱۴۹..... ۲-۳-۲-۲-۲-۲- عوامل خطر خانوادگی
- ۱۵۲..... ۲-۳-۲-۲-۲-۱- اضمحلال خانواده
- ۱۵۴..... ۲-۳-۲-۲-۲-۱- طلاق یا ترک خانواده
- ۱۵۵..... ۲-۳-۲-۲-۲-۱- زندانی شدن والدین
- ۱۵۶..... ۲-۳-۲-۲-۲-۱- فوت والدین
- ۱۵۷..... ۲-۳-۲-۲-۲-۲- حضور ناپدیری و نامادری در خانواده
- ۱۵۸..... ۲-۳-۲-۲-۲-۲- کودک آزاری
- ۱۵۹..... منابع و مآخذ
- ۱۶۱.....

یکی از حیاتی‌ترین و مهم‌ترین تکالیف دولت‌ها در جهت رعایت و تضمین حقوق اولیه شهروندان، تلاش برای حفظ و احترام به جان آنان است. در همین راستا یکی از مهم‌ترین جرایمی که جان شهروندان را تهدید می‌نماید، قتل‌های سریالی می‌باشد. قتل سریالی را می‌توان چنین تعریف نمود: قتل غیر قانونی و عمدی سه نفر یا بیشتر توسط مجرم یا مجرمان واحد، طی وقایع و دفعات جداگانه، با انگیزه‌های شخصی که اغلب به روش‌های مشابهی ارتکاب می‌یابد. وقوع چنین قتل‌هایی علاوه بر تهدیدی که نسبت به جان افراد دارد، به سرعت رسانه‌ای شده و پیامدهای گرانباری از جمله احساس ناامنی و ترس از بزه‌دیدگی را به جامعه تحمیل می‌کند. به همین منظور، به موازات جرم‌انگاری جرایمی که جان انسان‌ها را تهدید می‌کند، دولت می‌بایست، نسبت به اتخاذ رویکردها و تدابیر پیشگیرانه نیز اهتمام بیشتری داشته باشد. در مورد وقوع قتل‌های سریالی، مسئله‌ای که مهم‌تر از دیگر مباحث جلوه می‌نماید، در وهله‌ی اول بحث پیشگیری از وقوع چنین قتل‌هایی و در وهله‌ی دوم پیشگیری از گسترش دامنه‌ی وقوع آن است. لکن بدیهی است که هر نوع بحث از پیشگیری، مؤخر بر علت‌شناسی دقیق جرم و اجزای مربوط به آن است. در همین راستا با رویکردی علت‌شناسانه مشخص می‌گردد که علت عمده‌ی قتل‌های سریالی ریشه در آسیب‌های دوران کودکی قاتلین سریالی دارد و اغلب این قاتلان دارای اختلالات روانی و

شخصیتی از جمله خودشیفتگی و شخصیت ضد اجتماعی هستند. بر مبنای رویکرد علت‌شناسانه‌ی فوق، یعنی آسیب‌های دوران کودکی، کارآمدترین رویکرد پیشگیرانه نسبت به قاتلین سریالی، پیشگیری زودرس یا رشدمدار است که می‌تواند تا حد زیادی از تولد و تکامل چنین قاتلینی جلوگیری نماید. در مورد پیشگیری از افزایش دامنه وقوع جرم نیز با استفاده از روش‌های پیشگیری انتظامی می‌توان تا حد زیادی از گسترش قتل‌های سریالی جلوگیری نمود.

در ادبیات جرم‌شناسی، قتل را یک جرم طبیعی (تاریخی) معرفی کرده‌اند. در این معنا، جرم طبیعی، جرمی است که همواره در همه‌جا جرم محسوب می‌شده و مورد مجازات قرار می‌گرفته است. جرم طبیعی، در مقابل جرم قراردادی (تصنعی) قرار می‌گیرد که بنابر مقتضیات و مصالح مختلف مورد نظر برای سیاست‌گذاران و مجریان و متولیان جامعه جرم محسوب شده و موضوع کیفر قرار می‌گیرد. جرم قتل، جرمی است که مخرب‌ترین اثر را نسبت به تمامیت جسمانی قربانیان بر جا می‌گذارد. این جرم، فی‌نفسه موجب ایجاد و تقویت ترس، رعب و وحشت در میان عموم افراد جامعه است. این تأثیر، قطعاً زمانی که قتل به صورت سریالی و علیه افراد (قربانیان) متعدد رخ می‌دهد، بیشتر و پررنگ‌تر است. به نحوی که امروزه، واکنش شدید علیه این نوع قتل‌ها را به دلیل هراس‌انگیزی و رعب‌افکنی غیرقابل کتمان آن در میان عموم افراد جامعه توجیه می‌کنند. بر این اساس، ترس از جرم (ترس از بزه‌دیدگی) در برابر قتل‌های سریالی بدین صورت که همه شهروندان به ویژه آن‌ها که به دلایل مختلف، آسیب‌پذیرتر از دیگران هستند، خود را در جایگاه بزه‌دیده قتل سریالی تصور کرده و به عبارت دیگر، خود را بزه‌دیده بالقوه این قتل‌ها محسوب می‌کنند، ضرورت واکنش علیه این نوع قتل‌ها و نیز پیشگیری از وقوع این قتل‌ها را توجیه می‌کند. بدین ترتیب،

واکنش علیه قتل‌های سریالی، به‌طور خاص به دلیل اثر ناگواری که این قتل‌ها بر امنیت روانی (ذهنی) جامعه دارد، تبیین می‌شود. بر همین اساس، پیشگیری از وقوع قتل‌های سریالی، در حال حاضر، یکی از اساسی‌ترین موضوعات و مسائل مطرح در ادبیات جرم‌شناسی معاصر است. این پیشگیری را می‌توان هم از رهگذر تدابیر کنشی و هم از رهگذر اتخاذ تدابیر واکنشی عملیاتی نمود که کتاب حاضر در صدد تبیین و بررسی انواع رویکردهای پیشگیرانه در قبال قتل‌های سریالی از جمله پیشگیری وضعی، پیشگیری اجتماعی (رشدمدار - جامعه‌مدار) و پیشگیری انتظامی می‌باشد.

نکته دیگری که در باب ضرورت موضوع کتاب حاضر می‌توان گفت این است که یکی از مهم‌ترین معیارهای سنجش ضرورت و اهمیت یک موضوع، میزان اهمیت و جایگاه آن نزد افکار عمومی است. از اینرو وقوع قتل‌های سریالی نیز به دلیل کثرت تعداد بزه‌دیدگان، شیوه‌های ارتکاب آن، تأثیرات سوء آن بر امنیت روانی و اجتماعی آحاد جامعه و به دلیل ترس از جرم و بزه‌دیدگی، در زمره‌ی مهم‌ترین جرایمی است که علاوه بر تمامیت جسمانی اشخاص علیه آسایش و امنیت عمومی نیز به حساب می‌آید. در همین راستا یکی از دغدغه‌های مؤلفین همواره بر این بوده است که چرا از میان تمامی ابعاد پیرامونی مورد بحث هنگام وقوع قتل‌های سریالی، مباحث عمدتاً معطوف به اقدامات پسینی جرم، علت‌یابی آن و بازتاب‌های رسانه‌ای است و کمتر از اقدامات پیشینی و رویکردهای پیشگیرانه در قبال وقوع قتل‌های سریالی سخن به میان آمده است. در صورتی که در مواجهه با قتل‌های سریالی و جرایمی از این دست، مهم‌ترین وظایف دولت‌ها و دستگاه عدالت کیفری به منظور حمایت از افراد جامعه و افزایش امنیت آنان می‌بایست اتخاذ رویکردهای پیشگیرانه باشد. از اینرو با توجه به اینکه تا کنون تحقیق مستقلی در زمینه‌ی پیشگیری از قتل‌های سریالی در ادبیات حقوقی و علوم

جنایی ایران صورت نگرفته است و همچنین با بررسی ادبیات جرم‌شناسی و حقوق کیفری در سطح منابع انگلیسی نیز به منبع مستقیمی برخورد نکردیم در این کتاب، رویکردهای پیشگیرانه در قبال قتل‌های سریالی برای اولین بار مورد بحث قرار گرفته است.

این کتاب در دو فصل تدوین گردیده است؛ در فصل اول به مفهوم‌شناسی از منظر لغوی، اصطلاحی و مفاهیم مشابه همچنین گونه‌شناسی از منظر طبقه‌بندی قتل، طبقه‌بندی قاتلان و بزه‌دیدگان پرداخته شده است. علت‌شناسی قتل سریالی نیز با تبیین‌های زیست‌شناسانه، روانشناسانه و جامعه‌شناسانه مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل دوم نیز، به‌طور خاص، بحث پیشگیری از وقوع قتل‌های سریالی و راهکارهای پیشگیری از وقوع این قتل‌ها مطرح گردیده است. در این فصل، از جمله در مورد پیشگیری کیفری، انتظامی، اجتماعی و وضعی از وقوع قتل‌های سریالی، مباحث مختصر و در عین حال مفیدی ارائه گردیده است.

در پایان لازم می‌دانیم که از اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر محمود مهدوی و سرکار خانم دکتر لمیاء رستمی تبریزی که به ثمر رسیدن این اثر بدون تشویق و راهنمایی‌های راهگشای آنان امکان‌پذیر نبود، صمیمانه سپاسگزاری نماییم. همچنین از مدیریت محترم انتشارات جاودانه که با همکاری و مساعدت خود امکان چاپ این کتاب را فراهم ساختند، سپاسگزاریم.